

PM 2009: RVII (Dnr 001-1591/2009)

Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU) (SOU 2009:68) – Betänkande av Barnskyddsutredningen
Remiss från Socialdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar på remissen ”Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU) (SOU 2009:68)” hänvisas till vad som sagts i denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Ulf KristerSSon anför följande.

Ärendet

Barnskyddsutredningen har haft som uppdrag att se över bestämmelserna till skydd och stöd för barn och unga i socialtjänstlagen (2001:453, SoL) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Utredningen fick som uppdrag att särskilt se över bestämmelserna och föreslå förändringar som rörde den sociala barn- och ungdomsvårdens övergripande mål och ansvar.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd och Kungsholmens stadsdelsnämnd.

Mina synpunkter

Det är mycket välkommet att det skapas en ny lag där barnets bästa står i fokus. Mycket av det som föreslås är redan idag regel i Stockholms stad och i många fall en anpassning till rådande praxis. Det är exempelvis rutin att följa upp beslut om kontaktfamilj och kontaktperson liksom att inhämta registerutdrag för dess uppdragsgare.

Inledningsvis vill jag säga att jag är positiv till förslaget att samtal ska kunna föras med barn och unga utan att föräldrarna medverkar eller samtycker. I förhållande till utredningen behöver den kommande lagtexten däremot förtydligas alternativt skärpas på några punkter. När det till exempel gäller polisanmälan av brott mot barn är det min mening att det i lagtexten bör stadgas att brott mot barn ska polisanmälas om inte särskilda skäl med hänsyn till barnets bästa föreligger. Det behövs också ett förtydligande av regleringen av den så kallade förhandsbedömningen och det är ottydligt

om ett formellt beslut ska fattas då ställningstagande efter det att förhandsbedömningen gjorts och detta leder till att utredning inte ska inledas.

Utredningen konstaterar att det så kallade mellantvånget används för sällan, men konstaterar samtidigt att gränsen mellan mellantvång enligt § 22 LVU och vård enligt 3 § LVU innebär en svår bedömning. Det är min uppfattning att det inte är acceptabelt att som förälder inte samverka när socialtjänsten utreder barns behov av skydd och stöd varför vi behöver en mer kraftfull lagstiftning. I Danmark och Norge finns redan möjligheten att ställa familjer som inte samverkar under en särskild tillsyn. Föräldrarna kan också avkrävas att följa en särskild handlingsplan. Lagstiftningen i Sverige bör skärpas till att föräldrarna har en skyldighet att medverka i socialtjänstens utredningar.

Socialtjänsten bör ges befogenheter att eftersöka barn med hjälp av andra myndigheter, oavsett var barnen befinner sig och oavsett föräldrarnas inställning. Det är inte rimligt att föräldrar ska kunna hindra socialtjänsten från att skydda barn genom att föra barnen ut ur landet.

Utredningen har inte i tillräcklig grad tagit egen ställning till möjligheterna att genomföra nationella adoptioner av barn som annars skulle växa upp i mycket långa familjehemsplaceringar. Utredningen tar inte heller ställning till om socialtjänsten ska kunna väcka frågan om adoption av små barn hos tingsrätten i de fall det tydligt framgår att missförhållandena i den biologiska familjen är så grava att placeringar riskerar att bli mycket långvariga. Utredningen redovisar däremot resultat som säger att barn som adopteras tidigt, före sex månaders ålder, visar färre problem som tonåringar än de barn som adopteras senare.

Det är min mening att vi i större utsträckning måste våga lyfta frågan om nationell adoption. Idag lever allt för många barn under förhållanden som omprövas var sjätte månad vilket bidrar till en stor osäkerhet främst hos barnet. I de fall där vi kan se att missförhållandena i den biologiska familjen är av sådan karaktär att de i praktiken inte kommer att kunna bli fungerande föräldrar måste vi sätta barnets bästa i främsta rummet och överväga adoption även av svenska barn.

För att lagstiftningen ska nå målsättningen att ha just barnets bästa i fokus och vara till stöd och skydd för barnet är det en förutsättning att ansvarsfrågan för insatser och kostnader regleras tydligt. Det måste till exempel tydligt framgå vilket samhällsorgan som har ansvar för barnets eventuella behov av extra stöd i skolan, för den sociala situationen och för att barnet ska få sina behov av hälso- och sjukvårdsinsatser tillgodosedda. Det samma gäller barnpsykiatriskt stöd. Otydliga regler kan medföra svårigheter i samverkanssituationer vilket vore olyckligt då samverkan i sig är extra välkommet inom detta område. Jag vill också påpeka att utredningens förslag att ersätta kommunerna enligt finansieringsprincipen för utökade arbetsuppgifter och höjd ambitionsnivå är ett absolut krav för att förändringarna ska få ökad effekt.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar på Socialdepartementets remiss av SOU 2009:68 samt S2007:149 hänvisa till vad som sagts i denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 15 oktober 2009

ULF KRISTERSSON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU) (SOU 2009:68) - Betänkande av Barnskyddsutredningen, sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Carin Jämtin* (s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Detta är en viktig lagstiftning och de förändringar som utredningar föreslår är i huvudsak mycket bra och kommer att stärka barnperspektivet i det sociala arbetet.

BUSS-utredningen pekade på att det i Stockholm årligen fattas 100 miljoner kronor för att kunna garantera en god kvalitet på arbetet med utsatta barn inom socialtjänsten. För att kunna leva upp till de lagförslag som nu presenteras krävs resurser och en socialpolitik med fokus på barnen.

Det är viktigt att man för barn placerade i vård utanför hemmet eftersträvar en större samverkan mellan BUP, landsting, kommun, skola, habilitering osv. Där haltar det högst betänkligt på flera håll idag. Vi vill i detta sammanhang betona vikten av att personalen i skolan får god utbildning i att ge stöd till unga i behov av sådant, ett område där det ofta brister i dag. Detta är dock en resursfråga och tillräckliga medel måste avsättas för detta.

Beträffande utredning av familjehem anser vi att det är av yttersta vikt att familjehemmen utreds fullt ut före en placering. Det räcker inte med att bara utbilda familjehem. Det är oerhört viktigt att gallra bort de familjehem som är olämpliga för uppdraget.

Ett flertal av de utsatta barn och ungdomar som socialtjänsten har skäl att finna oro för är ofta samma elever som även skolorna har svårt att nå. Vi anser därför att stadens fritidsverksamheter ska vara en part i detta samverkansarbete. Fritidsgårdar etc. har inte samma skrämmande myndighetsroll vilket gör att de har mycket att bidra med när det gäller såväl akuta som preventiva situationer. Ett nätverksarbete som fanns naturligt i Stockholm när skolan var organiserade under stadsdelsnämnderna.

I utredningen föreslår man att aktiviteter som anordnas av kommunen i förebyggande syfte, till exempel föräldrautbildningar, ska kunna avgiftsbeläggas. All liknande verksamhet som kan förebygga problem i familjen lönar sig flera gånger om för kommunen och bör därför vara avgiftsfri för att inte familjer med mycket begränsade resurser ska avstå från att delta.

Till skillnad från socialborgarrådet anser vi inte att erfarenheterna från Norge och Danmark kring att ställa familjer som inte samverkar under särskild tillsyn ger stöd för ett införande av några liknande bestämmelser i Sverige. Däremot bör socialtjänsten kunna ges befogenhet att eftersöka barn med hjälp av andra myndigheter, om utredningen visar att barnen befinner sig i riskzon för psykisk och fysisk ohälsa.

ÄRENDET

Barnskyddsutredningen har haft som uppdrag att se över bestämmelserna till skydd och stöd för barn och unga i socialtjänstlagen (2001:453, SoL) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Utredningen fick som uppdrag att särskilt se över bestämmelserna och föreslå förändringar som rörde den sociala barn- och ungdomsvårdens övergripande mål och ansvar.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd och Kungsholmens stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 september 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Samlad lagstiftning

Stadsledningskontoret stöder att det skapas en ny lag, med fokus på barnets bästa och med möjlighet att på ett bättre sätt än tidigare ge stöd till och skydda barnet eller den unge. Stadsledningskontoret tycker också det är bra att den lagstadgade skyldigheten att samverka blir tydligare.

Mål och ansvar

Stadsledningskontoret anser att en förutsättning för att den nya lagen ska kunna ha barnets bästa i fokus, och vara till skydd och stöd för barnet, är att ansvarsfrågan för insatser och kostnader regleras tydligt. Det behöver tydligt framgå vilket

 samhällsorgan som har ansvar för barnets eventuella behov av extra stöd

 i skolan, för den sociala situationen, för att barnet får sina behov av hälso- och sjukvårdsinsatser samt barnpsykiatriskt stöd tillgodosett m.m. Detta är viktigt bland annat för att säkerställa att aktuellt budgetläge hos myndigheter och samhällsorgan inte påverkar vilka insatser som barnet eller den unge ska få. Stadsledningskontoret anser att det kan utgöra svårigheter i en samverkanssituation, om detta inte är tydligt reglerat.

Anmälningsskyldigheten

Stadsledningskontoret delar uppfattningen att formuleringen av familjerådgivningens anmälningsskyldighet ska avgränsas till att gälla barn som far illa, den nu gällande formuleringen av anmälningsplikten är för allmän.

Stadsledningskontoret anser inte det är lämpligt att i lag föreskriva om att socialnämnden på begäran ska kalla till möte vid en anmälningssituation. Detta kan redan göras inom ramen för gällande lagstiftning och är en metodfråga. Förslaget att införa en regel om att återkoppling ska ske om anmälaren begär det är bra och kan bidra till att fler anmälningar kommer in till socialtjänsten i ett tidigare skede.

Polisanmälan av brott mot barn

Huvudprincipen är att misstanke om brott mot barn och unga ska polisanmälas om det är för barnets bästa. I de flesta fall är också en polisanmälan det bästa för barnet. Stadsledningskontoret anser därför att det i lagtexten bör stadgas att brott mot barn ska polisanmälas om inte särskilda skäl med hänsyn till barnets bästa föreligger.

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska utarbeta en vägledning till socialnämnderna om de överväganden som behöver göras när socialtjänsten ska ta ställning till polisanmälan om misstänkt brott mot barn. Stadsledningskontoret tycker det är bra med en sådan vägledning.

ning.

Utredning av barns och ungas behov

Stadsledningskontoret anser att det är väldigt viktigt att förtydliga att en omedelbar bedömning av skyddsbehovet ska göras så snart en anmälan inkommer. Bedömningen ska göras omedelbart men att det införs en tidsgräns om 14 dagar för att ta ställning till om utredning ska inledas eller inte anser stadsledningskontoret är positivt eftersom den gällande formuleringen om skyndsamhet är för otydlig.

Stadsledningskontoret anser att förtydligande av regleringen av den s.k. förhandsbedömningen, det vill säga innan beslut om att inleda utredning (författningsförslaget 6 kap. 1 § andra stycket), behöver ske. Vilka åtgärder kan vidtas vid den omedelbara skyddsbedömningen innan beslut om att inleda utredning fattas? Vidare är det i förslaget otydligt om ett formellt beslut ska fattas då ställningstagandet leder till att utredning inte inleds. Stadsledningskontoret vill därutöver särskilt framhålla att det ur barnskyddssynpunkt är mycket angeläget att ställningstaganden/beslut att inte inleda utredning kan sammanställas så att de blir sökbara. Sådan sammanställning är i dag inte förenlig med personuppgiftslagen.

Det är ett grundläggande rättsäkerhetskrav att de som berörs ska underrättas så snart som möjligt. Praxis har dock utvecklats där hänsynen till ett särskilt barns säkerhet och önskemål kan anses ha företräde framför föräldrarnas rätt till information och insyn. Stadsledningskontoret anser att förslaget att utredaren, i enlighet med praxis, ska kunna prata med barn och unga även utan en förälders medverkan och samtycke och ha möjlighet att avvakta med att informera vårdnadshavare om att en utredning har inletts är bra.

Barns och ungas rätt till bistånd

Grundläggande är att stöd så långt som möjligt ska riktas till hela familjen och grundas på samförstånd. Det kan ändå uppstå låsningar och intressekonflikter, när föräldrarna kanske anser att det inte finns några problem eller vill lösa dem på sitt eget sätt. Stadsledningskontoret anser att förslaget att barn och unga (som har fyllt 15 år) kan få bistånd i form av öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke, är bra.

Öppna insatser med eller utan biståndsbeslut

Stadsledningskontoret tycker i likhet med utredningen att det är viktigt att klargöra lagstödet för de förebyggande insatserna, allmänt inriktat stöd såsom rådgivning till föräldrar, föräldrastödsprogram eller gruppverksamheter för barn, eftersom det bl.a. påverkar tillgänglighet, dokumentation, uppföljning samt regler om avgift.

Utredningen konstaterar att öppna insatser utan samtycke enligt 22 § LVU, det s.k. mellantvånget, används alltför sällan, men konstaterar samtidigt att gränsen mellan mellantvång enligt 22 § LVU och vård enligt 3 § LVU innebär en svår bedömning. Att som förälder inte samverka när socialtjänsten utreder barns behov av skydd och stöd kan inte accepteras. Det finns exempel på att särskilda samverkansteam mellan skola och socialtjänst, genom att ge intensivt skolstöd till barnen, kan öppna tidigare helt slutna familjer för samarbete.

Det behövs en mer kraftfull lagstiftning. I Danmark och Norge finns redan möjligheten att ställa familjer som inte samverkar under särskild tillsyn, och föräldrar kan avkrävas att följa en särskild handlingsplan. Barnskyddsutredningen har tagit flera viktiga steg mot en lagstiftning som stärker barnets ställning. Men arbetet måste fortsätta med att utforma en lagstiftning som ger bättre möjligheter för samhället att ingripa snabbare när barn behöver skydd. Lagstiftningen bör skärpas så att föräldrarna har en skyldighet att medverka i socialtjänstens utredningar.

När det gäller insatsen kontaktperson, särskilt kvalificerad kontaktperson och kontaktfamilj vill utredningen införa ett uppföljningsansvar och möjlighet att inhämta registerutdrag. Stadsledningskontoret stöder detta förslag.

Familjehem

Stadsledningskontoret tycker det är bra med en skyldighet för kommunerna att erbjuda utbildning till familjehem och att privata verksamheter som tillhandahåller familjehemsvård och behandling ska bli tillståndspliktiga.

Stadsledningskontoret tycker det är rimligt att socialnämndens ansvar för privatplacer-

ingar begränsas till att omfatta medgivande till att ett barn får tas emot i hemmet.

Barn och unga i samhällsvård

Stadsledningskontoret stöder att det ges lagstöd för att en särskild socialsekreterare utses till det placerade barnet. Att skilja på ansvaret för barn och familjehem innebär att ha barnets bästa i fokus. Stadsledningskontoret ställer sig tveksam till att i lag fastslå att barn ska besökas fyra gånger per år. Det finns långa och välfungerande placeringar där färre besök väl kan tillgodose barnens behov.

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens slutsatser att rätten att följa upp en avslutad utredning eller placering trots vårdnadshavarens eller ett barn över 15 års bristande samtycke, bör vara tillräckligt för att garantera barns rätt till skydd så långt det är möjligt.

Utredningen föreslår att socialnämnden ska vara skyldig att ge föräldrarna stöd under och efter barnets placering inte bara när barnet är i familjehem utan också vid placering i HVB. Stadsledningskontoret håller med om att det är viktigt att stödja de biologiska föräldrarna.

Kontinuitet i vården

Stadsledningskontoret tycker att det är bra att utredningen uppmärksammat behovet av stöd till familjehem som har blivit särskilt förordnade vårdnadshavare genom att föreslå en bestämmelse om att de ska ha rätt till råd och stöd från placeringskommunen.

Kvalitet och kompetens

Stadsledningskontoret tycker det är bra att socialtjänstnämndens ansvar för att följa upp verksamheten ska förtydligas i lagstiftningen. Stadsledningskontoret stöder att det ges lagstöd för krav på kompetens och specialistutbildning för dem som arbetar med frågor om barn och unga som far illa, eller som riskerar att fara illa. Arbetet är svårt och mycket ansvarsfullt, svåra avväganden ska göras och de beslut som fattas kan vara avgörande för barn, föräldrar och närstående. Den specialistutbildning som förslaget föreslår ska inrättas bör omfatta en fördjupning i utredningsmetoder. Bra och grundligt genomförda utredningar är en nödvändighet för att bra beslut ska kunna fattas.

Uppföljning, utvärdering och ekonomiska konsekvenser

Om utredningens alla förslag blir verklighet uppstår ett stort behov av resursförstärkningar till kommunerna. Utredningens förslag att avsätta 10 miljoner kronor för forskning för att utvärdera effekterna av de viktigaste förändringarna i lagstiftningen välkomnas. Stadsledningskontoret anser att utredningens förslag att ersätta kommunerna enligt finansieringsprincipen för utökade arbetsuppgifter och höjd ambitionsnivå är ett absolut krav för att förändringarna ska få önskad effekt. Behovet har av utredningen uppskattats till ca 208 miljoner kronor. Kostnaderna för en specialistutbildning på avancerad nivå samt kommunernas krav på att svara för tillgång på personal med specialistkompetens beräknar utredningen ska kosta mellan 113 och 225 miljoner kronor per år under en åttaårsperiod. Stadsledningskontoret anser att kostnaden och hur specialistutbildning till befintlig personal ska hanteras behöver beskrivas tydligare och ställer sig tveksam till om resurstillskottet totalt är tillräckligt.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 september 2009 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Rågsjö (v), Abdo Goriya m.fl. (s) och Stefan Nilsson (mp), *bilaga 1*.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 10 augusti 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Allmänna synpunkter

Förvaltningen har valt att kommentera förslaget övergripande för att sedan kommentera vissa centrala delar.

Förvaltningen anser att de förändringar som utredningen föreslår i huvudsak är bra och kan medverka till en positiv utveckling och förstärkning av kompetensen och kvaliteten inom barn- och ungdomsvården. Förvaltningen anser att det är positivt med en sammanhållen lag och att förslaget till lagtext är pedagogiskt upplagt med 14 kapitel i en logisk ordning som följer handlägningsprocessen. Utredningens övergripande utgångspunkt om att föra in en modern syn på barn som aktiva kompetenta subjekt är en tydlig markering av barns självständiga rättigheter. De förslag till förändringar som följer av detta synsätt, att barns synpunkter alltid ska inhämtas och dokumenteras, att socialtjänsten ska få tala med barn även i situationer när vårdnadshavaren motsätter sig det och de ökade möjligheterna att följa upp hur det går även när föräldrarna motsätter sig det är förslag som understöds av detta synsätt.

Många förslag är sådant som i sig mer är en anpassning till rådande praxis och som redan är regel i Stockholms stad. Exempelvis är det rutin att följa upp beslut om kontaktfamilj och kontaktperson liksom att inhämta registerutdrag för dessa uppdragstagare.

Anmälningsskyldigheten

Förvaltningen delar uppfattningen att formuleringen av anmälningsskyldigheten ska avgränsas till att gälla barn som far illa, den nu gällande formuleringen är för allmän och kräver dessutom kännedom om vilka åtgärder socialtjänsten kan tänkas vidta. Förslaget att införa en regel om att återkoppling ska ske om anmälaren begär det är bra och kan bidra till att fler anmälningar kommer in till socialtjänsten i ett tidigare skede. Att påkalla ett möte i en anmälningssituation är enligt förvaltningens mening en fråga om metoder och kan göras redan idag.

Utredning av barns och ungas behov

Förvaltningen hade önskat att utredningen hade tydliggjort bestämmelserna kring inledande av utredning ytterligare. Bestämmelsen som föreslår att en omedelbar skyddsbedömning skall göras framstår som svårbegriplig rent praktiskt, det är en naturlig följd av en anmälan att en första, omedelbar bedömning görs och att utredning kan inledas omedelbart om det finns akuta skyddsbehov. Att det införs en tidsgräns om 14 dagar för att ta ställning till om utredning ska inledas eller inte anser förvaltningen är positivt, den gällande formuleringen om skyndsamhet är för otydlig. Som tidigare nämnts anser förvaltningen att förslagen att utredaren ska kunna prata med barn och unga även utan en förälders medverkan och samtycke samt möjligheten att avvakta med att informera vårdnadshavare om att en utredning har inletts är bra.

Öppna insatser

Förvaltningen anser, i linje med tidigare kommentarer, att förslaget att barn och unga (som har fyllt 15 år) kan få bistånd i form av öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke, är bra.

Utredningen konstaterar att öppna insatser utan samtycke enligt 22 § LVU, det s.k. mellantvånget, används alltför sällan, men konstaterar samtidigt att gränsen mellan mellantvång enligt 22 § LVU och vård enligt 3 § LVU innebär en svår bedömning. När LVU-grunder föreligger tenderar socialtjänsten att anta att ett skyddsbehov också finns. När det inte går att motivera ungdomen eller familjen för nödvändiga insatser är mellantvånget inte tillräckligt ingripande och det saknas sanktionsmöjligheter. Utredningen har gjort bedömningen att det inte finns stöd för att införa liknande tvingande bestämmelser vid omsorgsbrister hos vårdnadshavarna. Förvaltningen stöder denna bedömning och anser att utredningen borde ha övervägt att helt ta bort "mellantvånget". Utredningen beskriver regelsystemen i Danmark och Norge som ger en viss rätt till tvångsåtgärder i hemmet vid brister i omsorgen men erfarenheterna därifrån ger inte något stöd för ett införande av några sådana bestämmelser i Sverige.

Förvaltningen instämmer i utredningens slutsatser att de andra förslagen, rätt att följa upp

en avslutad utredning eller placering trots vårdnadshavarens bristande samtycke, bör vara tillräckligt för att garantera barns rätt till skydd så långt det är möjligt.

Barn och unga i samhällsvård

När det gäller utredningens förslag som rör barn och ungdomar i samhällsvård anser förvaltningen inledningsvis att förslaget om att avgränsa socialtjänstens ansvar för privatplaceringar är positivt. Förvaltningen tillstyrker förslaget om en särskilt avdelad socialsekreterare för barn som är placerade både i familjehem eller HVB. Den ”barnansvariga” socialsekreteraren ska enligt förslaget ha en självständig ställning gentemot institutionen eller familjehemmet och inte handlägga frågor som rör dessa, samtidigt som hon eller han förutsätts ha mycket god kännedom om barnets behov och en god kontakt med barnet. Förvaltningen anser att det ur en kvalitetsaspekt är ett mycket bra förslag.

Förvaltningen tycker att det är bra att utredningen uppmärksammat behovet av stöd till familjehem som har blivit särskilt förordnade vårdnadshavare genom att föreslå en bestämmelse om att de ska ha rätt till råd och stöd från placeringskommunen.

Utredningen har inte belyst förutsättningarna för att socialtjänsten ska kunna väcka frågan om adoption av små barn hos tingsrätten, i de fall det tydligt framgår att missförhållandena i de biologiska familjerna är så grava att eventuella placeringar riskerar att bli mycket långvariga.

Kvalitet och kompetens

Slutligen anser förvaltningen att utredningens förslag som rör kvalitet och kompetens är mycket viktiga för en framtida utveckling av barn- och ungdomsvården. Om utredningens alla förslag blir verklighet uppstår ett stort behov av resursförstärkningar till kommunerna.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 september 2009 att:

1. förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen
2. att därutöver anföras:

Att som förälder inte samverka när socialtjänsten utreder barns behov av skydd och stöd kan inte accepteras. Det finns exempel på särskilda samverkansteam mellan skola och socialtjänst, genom att ge intensivt skolstöd till barnen kan öppna, tidigare helt slutna familjer, för samarbete.

Det behövs en mer kraftfull lagstiftning. I Danmark och Norge finns redan möjligheten att ställa familjer som inte samverkar under särskild tillsyn, och föräldrar kan avkrävas att följa en särskild handlingsplan. Barnskyddsutredningen har tagit flera viktiga steg mot en lagstiftning och stärker barnets ställning. Men arbetet måste fortsätta med att utforma en lagstiftning som ger bättre möjligheter för samhället att ingripa snabbare när barn behöver skydd. Lagstiftningen bör skärpas så att föräldrarna har en skyldighet att medverka i socialtjänstens utredningar.

Reservation anfördes av Roger Mogert (s), Inger Stark (v) och Per Olsson (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Roger Mogert (s), Inger Stark (v) och Per Olsson (mp), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Helene Törnqvist (c), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 26 augusti 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har valt att särskilt lyfta fram de delar av utredningens förslag som explicit berör förhållandet socialtjänst/skola och socialtjänst/skola/landsting.

Nedanstående förslag berör huvudsakligen socialtjänstens eget arbete

Utredningen föreslår bl.a. att:

Reglerna för den sociala barn- och ungdomsvården samlas i en ny särskild lag.

Den nya lagen ska heta Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU).

De bestämmelser i socialtjänstlagen som rör barn och unga förs över till LBU.

Samtliga bestämmelser i lagen om vård av unga (LVU) förs över till LBU.

LBU ska omfatta barn och unga upp till 21 års ålder.

Barnens bästa ska vara avgörande vid alla beslut enligt LBU.

Barnet ska vid en åtgärd enligt LBU få relevant information och, om det inte är olämpligt, ges möjlighet att yttra sig.

Socialtjänsten bör utarbeta en vägledning när det gäller krav på dokumentation av barns utsagor som underlag för bedömning av barnets bästa.

Familjerådgivningens anmälningsskyldighet, mot bakgrund av den nya kunskap som finns, ska även omfatta barn som bevitnar våld mot närstående.

Anmälan ska göras när den anmälningsskyldige misstänker att ett barn far illa.

Samma formulering ska användas när det gäller uppmaningen till allmänheten att anmäla.

Den som är anmälningsskyldig ska kunna påkalla ett möte med socialtjänsten i samband med anmälan, där även föräldrar och barn ska kunna medverka, i syfte att ta tillvara anmäla-rens engagemang och relation till barnet.

Den som har gjort anmälan ska kunna få återkoppling om en utredning inleds eller inte.

En omedelbar bedömning av skyddsbehovet ska göras så snart en anmälan kommer. Beslut om utredning ska göras inom 14 dagar.

Samtal med barn får genomföras utan vårdnadshavarens samtycke och närvaro vid uppföljning efter avslutad utredning och placering.

Socialnämnden ska bedriva uppsökande och förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa.

Socialnämnden ska regelbundet följa genomförandet av insatsen kontaktperson, kontaktfamilj och särskilt kvalificerad kontaktperson.

Socialnämnden ska vara skyldig att tillhandahålla utbildning till familje-hemsföräldrar och jourhemsföräldrar.

Ett avtal ska upprättas mellan socialnämnd och familjehem.

Privata verksamheter ska vara tillståndspliktiga.

Vid beslut om placering ska särskilt namngiven ansvarig socialsekreterare utses.

Socialnämndens uppföljningsskyldighet ska förtydligas.

Socionomexamen ska krävas för arbetsinsatser som innebär bedömning av om utredning ska inledas, utredning och bedömning av insatser eller andra åtgärder samt uppföljning av beslutade insatser.

En specialistutbildning på avancerad nivå om minst ett år ska införas.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen tillstyrker dessa förslag och bedömer att förslagen innebär en ökad rättssäkerhet och en bättre fungerande socialtjänst i de delar utredningen behandlar.

Nedanstående förslag berör socialtjänstens samverkan med bl.a. skola och landsting

Utredningen föreslår att:

Det övergripande målet att barn och unga ska växa upp under trygga och goda förhållanden förs in i LBU och kompletteras så att det tydligt framgår att målet inte bara ska omfatta socialnämnden utan även andra myndigheter och samhällsorgan.

Det gemensamma ansvarsområdet för barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa bör kartläggas av landsting och kommun och leda till överens- kommelser om samordnade insatser, ansvars- och kostnadsfördelning, uppföljning och utvärdering m.m.

Nuvarande bestämmelser om socialtjänstens ansvar för samhällsvården kompletteras så att det tydligt framgår att nämnden också ska verka för att barns behov av hälso- och sjukvårdsinsatser tillgodoses.

Socialstyrelsen och Skolverket ska utarbeta en vägledning när det gäller samhällsvårdade barns hälsa och skolgång.

Utredningens motiv: Det gemensamma samhällsupdraget för barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa kommer att kräva alltmer tvärprofessionella insatser. Ett tvärprofessionellt arbete går via en strukturerad samverkan som styrs, följs upp och samordnas av berörda ledningar. Det gemensamma ansvarsområdet bör kartläggas av landsting och kommun och leda till överenskommelser om samordnade insatser, ansvars- och kostnadsfördelning, uppföljning och utvärdering m.m. Tvärprofessionella insatser omfattar, förutom socialtjänstens insatser, bl.a. psykologisk, psykiatrisk, medicinsk och pedagogisk kompetens i utredningar och bedömningar

Socialnämnden har ett övergripande ansvar att se till att barnet får god vård. För barn som har behov av särskilda insatser, t.ex. särskilt stöd i skolan och behandling vid BUP är det nödvändigt att det finns en fungerande samverkan mellan socialtjänsten och andra kompetens- och ansvarsområden.

Förvaltningens synpunkter: Utredningens förslag angående samverkan mellan bl.a. socialtjänst, skola och landsting när det gäller barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa ligger i linje med det arbete som pågår inom länet och inom staden inom ramen för ”Barn och ungdomar i behov av särskilt stöd” (BUS). Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag om bl.a. kartläggning, ansvars- och kostnadsfördelning, överenskommelser, samordnade insatser, uppföljning och utvärdering. Det gäller dels samverkan mellan kommun och landsting, dels samverkan mellan socialtjänst och skola. Förvaltningen anser att utredningens förslag i dessa delar bör vara mer pregnanta. Utredningens formulering att överenskommelser etc. ”bör upprättas” kan ersättas av ”ska upprättas”.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 september 2009 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att betänkandet är väl genomtänkt och genomarbetat. Det är många förslag och förslagen sätter barnets behov i centrum på ett tydligt sätt. Förvaltningen kommenterar inte allt, utan sådant som bedöms vara särskilt positivt eller där förvaltningen har en avvikande uppfattning.

Det är positivt att det i betänkandet tydligt framgår att det är ett samlat samhällsansvar där flera instanser har en viktig roll och ansvar samt att skyldigheten att samverka förtydligas. Förvaltningen menar att socialtjänstens yttersta ansvar idag riskerar att leda till att socialtjänsten får ta ett alltför stort ansvar för dessa barn, även inom områden som rör t.ex. utbildning och hälso- och sjukvård.

Förvaltningen anser att det finns behov av att ytterligare förtydliga olika myndigheters och samhällsorgans skyldigheter att samverka samt ta ansvar för barn som far illa eller som riskerar att fara illa. För att säkerställa att var och en, var för sig, men även i en samverkanssituation, tar ansvar för sitt kompetensområde bör det övervägas att införa lagförändringar, motsvarande de i LBU, även i skollagen och i hälso- och sjukvårdslagen.

En särskild lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU) föreslås

Förvaltningen stödjer att det skapas en ny lag, med fokus barnets bästa och med möjlighet att på ett bättre sätt än tidigare ge stöd till och skydda barnet eller den unge. Det är viktigt att mera precist är tidigare reglerade var och ens ansvar för varje enskilt barn, och att tydligare skilja på olika myndigheters och samhällsorgans ansvar för barn som riskerar att fara illa respektive barn som far illa.

Mål och ansvar för den sociala barn- och ungdomsvården

Förvaltningen anser att en förutsättning för att den nya lagen ska kunna ha barnets bästa i fokus, och vara till skydd och stöd för barnet, är att ansvarsfrågan för insatser och kostnader regleras tydligt. Det behöver tydligt framgå, vilket samhällsorgan som har ansvar för barnets skolgång, eventuella behov av extra stöd i skolan, för den sociala situationen, för att barnet får sina behov av hälso- och sjukvårdsinsatser samt barnpsykiatriskt stöd tillgodosett m.m. Detta är viktigt bland annat för att säkerställa att aktuellt budgetläge hos myndigheter och samhällsorgan inte påverkar vilka insatser som barnet eller den unge ska få. Förvaltningen har erfarenhet av att det kan utgöra svårigheter i en samverkanssituation, när detta inte är klart reglerat.

Det bör i det nya lagförslaget förtydligas vad som menas med att socialtjänsten ”vid behov, måste vara beredd att ta på sig en samordnande och pådrivande roll för att behoven hos barn och ungdomar som riskerar att ”falla mellan stolarna” ska kunna tillgodoses”.

I dagsläget kan ansvaret för att fatta beslut om kostnader för insatser ligga på olika beslutsnivåer hos olika myndigheter och samhällsorgan. Det kan innebära att samverkansmöten kring barn och unga i praktiken blir verkningslösa eftersom tjänstemän som har befogenhet att fatta beslut om kostnader inte deltar i samverkansmötet. Förvaltningen anser att en viktig förutsättning för att samverkan ska fungera, är att de parter som samverkar har samma befogenheter.

Förvaltningen anser att det också bör förtydligas vad som avses med samhällets basverksamheter, vilka verksamheter som omfattas och vilket stöd som förväntas ges av respektive verksamhet.

Förvaltningen tycker det är bra att den lagstadgade skyldigheten att samverka blir tydligare i den nya lagen.

Att uppmärksamma barns och ungas behov av skydd och stöd, anmälningsskyldighet m.m.

Om anmälan och återkoppling

Förvaltningen instämmer i utredningens ställningstagande att det inte i alla lägen är den bästa lösningen för barnet att det görs en polisanmälan. Det är bra att det ges stöd för att i vissa lägen, utifrån barnets bästa, inte anmäla. Det är viktigt att Socialstyrelsen utarbetar vägledning till socialnämnderna för de situationer när det övervägs att avstå från att polisanmäla.

Förvaltningen stödjer förslaget att det ska finnas lagstöd för att ge återkoppling till den som anmäler till socialtjänsten. En sådan bestämmelse kan komma att underlätta samarbetet med andra myndigheter och samhällsorgan.

Utredning av barns och ungas behov - Skillnader när det gäller bedömningar och beslut

Förvaltningen anser att det är viktigt att det förtydligas att en omedelbar bedömning av skyddsbehovet ska göras så snart en anmälan inkommer. Det är rimligt, anser förvaltningen, att ställningstagande till om en utredning ska inledas eller inte, görs inom högst 14 dagar från mottagandet av anmälan, om inte synnerliga skäl föreligger. För större likställighet och likvärdig bedömning av inkommande anmälningar är det bra om Socialstyrelsen får i uppdrag att utarbeta vägledning för hur ärendena ska handläggas. Det kan emellertid vara svårt för kommunerna att alltid klara av att hålla tidsramarna. Under perioder av väldigt hög arbetsbelastning kan det vara svårt att anpassa resurserna efter behoven.

Hur snart föräldrar ska underrättas

Möjligheten att vänta en kortare tid med att underrätta föräldrarna tycker förvaltningen är bra. Den möjligheten har barnets bästa i fokus och stärker skyddet för barnet. Vad som avses

med en kortare tid kan förtydligas.

Möjlighet att följa upp efter avslutad utredning

Förvaltningen tycker det är bra att socialtjänsten ges möjlighet att följa upp efter avslutad utredning och efter avslutad placering. Det stärker möjligheten till skydd och stöd för barnet. Den föreslagna tiden på två månader bör förlängas till fyra månader och i särskilda fall upp till 6 månader, för att kunna göra någon egentlig skillnad för barnet. Möjlighet bör även ges att följa upp efter annan insats än placering.

Samtal med barn utan förälders medgivande

I förslaget ges lagstöd för att samtal med barn ska kunna genomföras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande, vid utredningar om barn, vid uppföljning samt efter avslutad utredning eller placering. Förvaltningen tycker detta är ett mycket väl genomtänkt ställningstagande. Idag är den enda möjligheten att genomföra samtal med barn mot vårdnadshavarens vilja att barnet omhändertas enligt LVU. Det är oftast omöjligt att i tillräcklig grad kunna avgöra barnets behov av skydd och stöd enbart baserat på uppgifter i en anmälan. I praktiken innebär det en risk att barn antingen omhändertas enligt LVU i onödan eller kanske ännu värre, att barn som skulle behöva omedelbart skydd inte kan ges detta eftersom underlaget i anmälan inte är tillräckligt graverande. Det är alltid viktigt att noga överväga om ett sådant samtal är till barnets bästa och om det kan få negativa konsekvenser för barnet i förhållande till sina föräldrar. Barnet är i regel lojalt med sin förälder.

Öppna insatser

Ytterligare reglering av bl.a. insatsen kontaktfamilj

Utredningens strävan att tydligare reglera insatserna kontaktperson, kontaktfamilj m.m. tycker förvaltningen är bra. Insatserna pågår ofta under många år, fungerar bra men leder inte alltid till önskad förändring. Förvaltningen bedömer att syftet med insatserna bör förtydligas i besluten och att uppföljningen behöver göras mer omfattande och eventuellt även tätare. Ett förslag kan vara att insatserna parallellt ska kopplas till annan insats, för föräldrarna, för att kunna åstadkomma en förändring.

Familjehemsverksamheten

Förvaltningens erfarenhet är att det kan vara svårt att motivera familjehem att ta emot utbildning och handledning, framförallt gäller det släktinghem. Det bör kunna ingå i avtalet att familjehemmet är skyldigt att ta emot utbildning och handledning.

Det bör förtydligas att kommunernas skyldighet att utreda familjehem även ska omfatta släktinghem. Förvaltningen tycker det är bra att det i utredningen särskilt framhålls att det kan behövas särskilt stöd till släktinghem.

Privatplaceringar

Förvaltningen tycker det är rimligt att socialnämndens ansvar för privatplaceringar begränsas till att omfatta medgivande till att ett barn får tas emot i hemmet.

Förstärkt familjehemsvård

Att privata verksamheter som ger psykosocialt stöd eller behandling till barn och unga i familjehem, ska vara tillståndspliktiga stödjer förvaltningen, då detta ger ett ytterligare skydd för barnet.

Statens ansvar för tillsyn över familjehemsvården

Förvaltningen tycker att utredningens förslag, att Socialstyrelsen och Skolverket ska utarbeta vägledning när det gäller samhällsvårdade barns hälsa och skolgång, är bra. Det är också bra att det görs tydligt att socialnämnden ska verka för att placerade barns behov av hälso- och sjukvårdsinsatser samt även av skolgång och insatser i skolan tillgodoses. Varje samhällsorgan måste dock ta ansvar för sitt ansvars- och kompetensområde så att de placerade barnens behov av såväl skolgång som psykiatriska och hälso- samt sjukvårdsinsatser m.m. tillgodoses.

Särskild socialsekreterare för placerade barn

Förvaltningen stödjer att det ges lagstöd för att en särskild socialsekreterare utses till det placerade barnet. Att skilja på ansvaret för barn och familjehem innebär att ha barnets bästa i

fokus. Förvaltningen ställer sig tveksam till att i lag fastslå att barn ska besökas fyra gånger per år. Det finns långa och välfungerande placeringar där dagens krav på två besök per år väl tillgodoser barnens behov.

Stöd till föräldrarna

Förvaltningen bedömer att det i förslaget saknas förtydligande av hur ansvaret för stöd till föräldrarna ska organiseras, om det stödet ska utgöras av ytterligare en socialsekreterare, förutom den som ger stöd till barnet respektive till familjehemmet.

Vårdnadsöverflyttningar

Utredningen tar tydligt ställning för de placerade barnens behov av stabilitet, trygghet och förutsägbarhet när det gäller familjehemsvård, vilket förvaltningen ser som positivt. Förslaget att socialnämnden i sina överväganden om vårdens inriktning och utformning ska grunda sig på en bedömning om återförening är möjlig eller inte, är en viktig signal för en långsiktig och förutsägbar målsättning för de placerade barnen. Det kan medföra att en överflyttning av vårdnaden till familjehemmen sker i högre utsträckning, i de fall man bedömer att barnet ska bo kvar i familjehemmet under sin uppväxt. Utgångspunkten för de bedömningarna måste vara barnets bästa. Det bör göras en bedömning av hur det kan påverka barnets förhållande till sina föräldrar. En tidsram för hur snabbt detta ska börja diskuteras efter att placeringen gjorts, kan vara lämplig.

Förvaltningen tycker det är viktigt och bra att det ges lagstöd för att familjehemsföräldrarna ska kunna ges fortsatt stöd efter en vårdnadsöverflyttning. Det säkerställer att de placerade barnen även fortsättningsvis kan ges det stöd som behövs. Inför att införa ett lagstöd om vårdnadsöverflyttningar tycker förvaltningen det är viktigt att ta del av de erfarenheter som finns inom området.

Kvalitet och kompetens

Uppföljning av verksamhet

System för egenkontroll

Förvaltningens tycker det är bra att socialtjänstens ansvar för att följa upp verksamheten som helhet förtydligas i lagstiftningen.

Socialsekreterarnas kompetens och erfarenhet

Förvaltningen stödjer att det ges lagstöd för krav på kompetens och specialistutbildning för de som arbetar med frågor om barn och unga som får illa, eller som riskerar att fara illa. Arbetet är svårt och mycket ansvarfullt, svåra avväganden ska göras och de beslut som fattas kan vara avgörande för barn, föräldrar och närstående. Den specialistutbildning som förslaget föreslår ska inrättas bör omfatta en fördjupning i utredningsmetoder. Bra och grundligt genomförda utredningar är en nödvändig grund för att bra beslut ska kunna fattas. Förvaltningens bedömning är att det är ett utvecklingsområde.

Uppföljning och utvärdering av LBU

Förvaltningen stödjer att medel avsätts för att värdera effekterna av förändringar i lagstiftningen och hur dessa i praktiken fungerar ute på verksamheterna samt om syftet med förändringarna uppfylls.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 september 2009 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Reservation anfördes av Jan Wallman m.fl. (s), Kjell Marténg (v) och Ylva Wahlström (mp), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 augusti 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget innebär en välkommen förstärkning av barnperspektivet på bekostnad av den hittills starka föräldrarätten. Att samtliga bestämmelser som rör barn som far eller riskerar att fara illa inarbetas i en och samma lag och ställs upp på ett logiskt sätt gör att lagstiftningen blir enklare att läsa och att följa.

Nedan kommenteras några viktiga punkter i förslaget.

Ansvar

Utredningen betonar att inte bara socialnämnden utan även andra myndigheter och samhällsorgan ska ha som mål att barn och unga ska växa upp under trygga och goda förhållanden. Som en del i detta gemensamma ansvar ska landsting och kommun ska ha överenskommelser om samordnade insatser, ansvars- och kostnadsfördelning, uppföljning och utvärdering mm.

Förvaltningen håller helt med om detta, eftersom barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa ofta behöver tvärprofessionella insatser och kompetens. För att

undvika stridigheter mellan olika instanser måste det, precis som utredningen föreslår, finnas tydliga riktlinjer för hur ansvaret för insatser och kostnader fördelas mellan t.ex. landsting och kommun.

Barnets bästa och barnets röst

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att utarbeta vägledning när det gäller krav på dokumentation av barns utsagor som underlag för bedömningen av barnets bästa.

Att tala med barn i samband med en barnavårdsutredning och att dokumentera samtalen är en mycket grannliga uppgift, som ställer stora krav på utredarens kompetens. Förvaltningen menar därför att det är helt nödvändigt med en sådan vägledning som föreslås för hur samtalen ska föras, bedömas och dokumenteras.

Förebyggande arbete

Utredningen konstaterar att ett långsiktigt mål bör vara att anmälningarna om barn som far illa ska minska till följd av att det förebyggande arbetet fungerar väl.

Förvaltningen instämmer givetvis i detta, men vill poängtera att en styrning måste finnas av det förebyggande arbetet så att det tillförsäkras de resurser som behövs även i tider av ekonomisk knapphet. Möjligen borde en nivå anges för vilka förebyggande insatser som ska finnas i kommunerna.

Familjerådgivningens anmälningsplikt

Utredningen föreslår att familjerådgivningens anmälningsplikt även ska omfatta barn som bevittnar våld mot närstående. Idag gäller anmälningsplikten endast vid fysisk eller psykisk misshandel eller sexuellt utnyttjandet i hemmet.

Förvaltningen håller fullt ut med om att det är mycket skadligt för barn att behöva bevittna våld mot närstående. Samma sak gäller dock även andra förhållanden och händelser som barn utsätts för. Vilka omständigheter och situationer som familjerådgivningen ska vara skyldig att anmäla behöver övervägas noga, så att inte anmälningsplikten medför att de som verkligen behöver hjälp från familjerådgivningen drar sig för att gå dit.

Återkoppling till anmälaren

Utredningen föreslår att den som är skyldig att anmäla misstanke om att ett barn far illa ska kunna få veta om en utredning inleds eller inte med anledning av anmälan.

Möjligheten till återkoppling till anmälaren har längre varit efterfrågat bland dem som

har anmälningsskyldighet och socialtjänsten har också länge önskat sig en möjlighet att kunna tillgodose detta önskemål. Förslaget om återkoppling är därför i hög grad välkommet, samtidigt som det är viktigt att ha i åtanke att det innebär en viss urholkning av sekretessen.

Polisanmälan

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska utarbeta en vägledning till socialnämnderna om de överväganden som behöver göras när socialtjänsten ska ta ställning till eventuell polisanmälan om misstänkt brott mot barn.

Förvaltningen tycker det är bra med en sådan vägledning, eftersom ställningstagandet till om polisanmälan ska göras är svårt och ska göras ett svårt och praxis idag skiljer sig mellan olika förvaltningar.

Förhandsbedömning

Utredningen föreslår att socialtjänsten ska fatta beslut om att inleda utredning eller ej inom högst 14 dagar från anmälan, om inte synnerliga skäl föreligger. I den nuvarande lagstiftningen anges endast att nämnden ska inleda utredning utan dröjsmål av ansökningar och anmälningar som kommit till nämndens kännedom. Enligt JO betyder det att förhandsbedömningen ska vara klar inom en vecka. I praktiken är det dock ofta svårt att få till en träff med anmälare och familj inom så kort tid. Att tidsgränsen för förhandsbedömningen preciseras och sätts till 14 dagar är därför mycket välkommet.

Underrättelse till vårdnadshavaren

Utredningen föreslår att socialtjänsten ska kunna avvakta en kortare tid med att underrätta vårdnadshavaren om inledd utredning om det finns särskilda skäl med att vänta med underrättelsen.

Förvaltningen menar att en sådan möjlighet att avvakta behövs i vissa fall, t.ex. om polisen behöver hålla förhör med barnet innan föräldrarna underrättas. Hur längre det går avvakta måste dock preciseras.

Samtal med barn utan samtycke

Utredningen hänvisar till att ett förslag om att regeringskansliet bereder ett ärende om att socialnämnden ska få genomföra utredningssamtal med barn även utan samtycke från vårdnadshavaren. Utredningen föreslår att sådana samtal också ska få genomföras vid uppföljning (se nedan).

Förvaltningen anser att det är viktigt att samtal med barn ska få hållas utan samtycke. Sådana samtal kräver dock stor finkänslighet från socialtjänstens sida, eftersom barnet kan hamna i svår lojalitetskonflikt om föräldrarna inte samtyckt till att de talar med socialtjänsten. Samtal utan samtycke får inte användas regelmässigt utan endast då socialtjänsten behöver ta ställning till skyddsbehovet och en bedömning måste alltid göras att samtalet verkligen är förenligt med barnets bästa.

Förvaltningen önskar vägledning för hur samtalen ska kunna genomföras rent praktiskt. Exempelvis behöver det utredas var samtalen får äga rum när t.ex. skolan, enligt JO, inte får användas för barnsamtal. Resonemang behövs också om hur utredning ska genomföras om föräldrarna vägrar att medverka även för egen del.

Uppföljning

Utredningen föreslår att socialnämnden i vissa fall ska kunna besluta om uppföljning efter avslutad utredning eller efter avslutad placering. Uppföljningen ska kunna pågå under högst två månader. Under den tiden får socialtjänsten ta nödvändiga kontakter och samtala

med barnet även utan att föräldrarna är närvarande.

Förvaltningen anser att förslaget fyller ett behov av uppföljning som kan finnas t.ex. i de fall där ansökan om vård för barnet avslagits av länsrätten med hänsyn till att föräldrarna i sista stund samtyckt till insats. Det behövs dock tydliga anvisningar om när bestämmelsen kan tillämpas och vad som kan göras inom ramen för uppföljningen.

Bistånd utan samtycke från vårdnadshavaren

Utredningen föreslår att barn som har fyllt 15 år ska kunna få bistånd till öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke om det är lämpligt och om barnet begär eller samtycker till det.

Förvaltningen välkomnar förslaget, eftersom det stärker barnets möjlighet att få hjälp för egen del även om föräldrarna motsätter sig det. Idag förekommer ibland att föräldrar säger nej till insatser som socialtjänsten bedömer som lämpliga för barnet och som barnet vill ha.

Öppna insatser

Utredningen föreslår att kommunerna ska få erbjuda allmänna öppna insatser till barn, unga och deras föräldrar utan föregående behovsprövning. Insatserna ska vara öppna för alla i den målgrupp som verksamheten vänder sig till och genomförandet av insatserna ska inte behöva dokumenteras. Avgift ska kunna tas ut.

Förvaltningen anser att kommunerna inte bara ska ”få” erbjuda öppna insatser utan behovsprövning, utan att de ska ”vara skyldiga” att erbjuda sådana insatser. Frågan om avgiftsbeläggning kan behöva diskuteras mer, eftersom avgifter både kan skrämja bort de mest behövande och frigöra resurser från kommunen till andra insatser. I övrigt tycker förvaltningen det är bra med det förtydligande som ges vad gäller dokumentationen av de allmänna öppna insatserna.

Uppföljning av insats

Utredningen föreslår att socialnämnden regelbundet ska följa genomförandet av insatsen kontaktperson, kontaktfamilj och särskilt kvalificerad kontaktperson. Den föreslår också att nämnden ska få möjlighet att inhämta uppgifter ur belastningsregister och misstankeregister för att bedöma en persons lämplighet för ett sådant uppdrag.

Förvaltningen är förvånad över att utredningen finner det nödvändigt att påpeka att insatserna ska följas medan de pågår. Förvaltningen arbetar givetvis redan på detta vis. Uppgifter ur belastnings- och misstankeregister inhämtas också regelmässigt för personer som är tänka att anlitas för t.ex. uppdrag som kontaktperson.

Mellantvång

Utredningen föreslår ingen förändring av det s.k. mellantvånget, som kan användas för att följa utvecklingen hos främst ungdomar men också barn som visat tendens till ogynnsam utveckling.

Förvaltningen menar att mellantvånget är svårt att tillämpa i praktiken och att det därför inte används så mycket trots att behov inte sällan finns av att följa upp både utredningar och avslutade placeringar. Samtidigt som möjligheten till mellantvång behålls inför utredningen en ny regel om möjlighet till uppföljning under två månader (se ovan). Förvaltningen anser att frågan om ökad kontroll och insyn av förhållanden för främst små barn behöver ses över ytterligare, gärna i en ny utredning. Frågor som då bör belysas är t.ex. vad socialtjänsten ska göra när föräldrarna inte medverkar till att barnet får den förskoleplacering som socialtjänsten bedömt som nödvändig för barnets utveckling.

Vård utom hemmet

Utredningen föreslår att barn som är placerade utom hemmet ska ha en egen socialsekreterare som besöker dem minst fyra gånger per år och för enskilda samtal med barnet.

Förvaltningen anser att förslaget är bra, men vill framhålla att det också är mycket resurskrävande. Idag besöks barnen två gånger per år. Förvaltningen anser att en besöksfrekvens med två besök per år kan räcka även i fortsättningen i de fall där det handlar om långvariga och trygga placeringar där barnen tydligt är en del av den nya familjen.

Ett annat förslag som ges av utredningen är att tillstånd ska krävas för privata verksamheter som ger psykosocialt stöd till barn och unga som vårdas i familjehem.

Förvaltningen instämmer i förslaget, som bedöms kunna öka kvaliteten i och kontrollen av det stöd som ges.

Övriga förslag som förvaltningen tillstyrker är rätten till eftervård upp till 23 års ålder samt att placeringskommunen ska kunna ge fortsatt stöd till familjehemmet även efter vårdnadsöverflyttning.

I övrigt konstaterar förvaltningen att de förslag som ges om familjehemmen stämmer väl överens med Stockholms stads gällande riktlinjer för familjehemsvård.

Stöd till föräldrar

Utredningen föreslår att socialnämnden ska vara skyldig att ge föräldrarna stöd under och efter barnets placering inte bara när barnet är i familjehem utan också vid placering i HVB.

Förvaltningen håller med om att det är viktigt att stödja de biologiska föräldrarna. Samtidigt kan det vara svårt, eftersom föräldrarna ofta inte vill ha kontakt med socialtjänsten eller flyttar runt och blir svåra att ha kontakt med. Om föräldrarna bosätter sig i en annan kommun kan socialtjänsten inte lämna någon information till socialtjänsten där, utom om föräldern är i så dåligt skick att vård enligt LVM behövs.

Kompetens och kvalitet

Utredningen föreslår att socialnämndens ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet ska förtydligas i lagstiftningen. Den föreslår också att socionomexamen ska krävas för dem som arbetar med barnavårdsutredningar och att en specialistutbildning ska införas för arbetet med barn och ungdomar som far illa.

Förvaltningen instämmer helhjärtat i båda dessa förslag och hoppas att kvalitetskraven också ska följas av utökade ekonomiska resurser för det sociala barnavårdsarbetet.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 september 2009 att förvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Håkan Wahlén m.fl. (s), Reijo Kittilä (v) och Ingegerd Akselsson Le Duaron (mp), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 september 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att betänkandet som helhet är väl genomarbetat. Förslagen är många och sätter på ett tydligt sätt barnets behov i centrum. Förvaltningen kommenterar inte allt,

men sådant som bedömts vara särskilt positivt eller där förvaltningen har en avvikande mening.

Samverkan och gemensamt ansvar

Många aktörer berörs av barn och ungdomar som får illa, både privata och professionella. Det är positivt att det i betänkandet tydligt framgår att det är ett samlat samhällsansvar där flera instanser har en viktig roll och ansvar samt att skyldigheten att samverka förtydligas. Förvaltningen menar att socialtjänstens yttersta ansvar idag riskerar att leda till att socialtjänsten får ta ett allt för stort ansvar för dessa barn, även inom områden som rör t.ex. utbildning och hälso- och sjukvård.

Utredning, insatser och uppföljning

I betänkandet ges socialnämnden möjlighet att kunna genomföra samtal med barn utan vårdnadshavarens medgivande dels under utredningstiden, dels vid uppföljning efter avslutad utredning eller placering. Detta anser förvaltningen är ett mycket väl genomtänkt ställningstagande. Idag är enda möjligheten att genomföra samtal mot vårdnadshavarnas vilja att barnet omhändertas enligt LVU. Det är oftast omöjligt att i tillräcklig grad kunna avgöra barnets behov av skydd och stöd enbart baserat på uppgifter i en anmälan. I praktiken innebär det en risk att barn antingen omhändertas enligt LVU i onödan eller kanske ännu värre, att barn som skulle behöva omedelbart skydd inte kan ges detta eftersom underlaget i anmälan inte är tillräckligt graverande. Det finns ytterligare en viktig aspekt som talar för en lagändring och det är att det ger barn möjlighet att kunna berätta om allvarliga saker som rör deras hemsituation utan risk att utsättas för påtryckningar eller bestraffningar.

Förvaltningen stödjer de förslag där samtal och bistånd ska kunna ges utan föräldrars samtycke och att socialtjänsten ska kunna avvakta kortare tid med att underrätta föräldrar om att utredning inleds. I praktiken är det dock svårt att genomföra just insatser mot föräldrars vilja.

Förvaltningen stödjer också förslaget om att den som har gjort en anmälan ska kunna få en återkoppling om en utredning har inletts eller inte. En sådan bestämmelse kan komma att underlätta samarbetet med andra myndigheter och samhällsorgan.

Inom ramen för dagens lagstiftning har inte socialtjänsten någon möjlighet till insyn eller uppföljning i en familj där man avslutat utredning eller insats och föräldrarna säger nej till kontakt. När inte LVU är tillämpligt, vilket det självfallet inte är för det mesta, riskerar barn och unga som växer upp under bristande förhållanden att bli helt lämnade. Förvaltningen ställer sig därför positiv till utredningens förslag om att socialnämnden ska kunna besluta om uppföljning efter avslutad utredning eller placering. Däremot anser förvaltningen att den föreslagna tiden, högst 2 månader, bör förlängas till 4 månader och i särskilda fall upp till 6 månader för att det ska kunna göra någon egentlig skillnad för barnet.

Insatser enligt både LSS och LBU

I betänkandet förtydligas att barn och unga med funktionshinder också kan ha behov av stöd enligt LBU. Enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) framgår att den lagen inte innebär någon inskränkning av de rättigheter som den enskilde kan ha enligt annan lag. Förvaltningen vill emellertid peka på ett exempel där ytterligare förtydligande bör göras. Enligt rådande lagstiftning har barn och unga som är tvångsomhändertagna enligt LVU i praktiken inte samma rätt till stöd enligt LSS eftersom det då krävs en ansökan från vårdnadshavaren. Det innebär att barn och unga med funktionshinder utsätts för negativ

särbehandling, eftersom de inte har tillgång till de insatser som kräver ett beslut enligt LSS.

Samhällsvård

Utredningen tar tydligt ställning för de placerade barnens behov av stabilitet, trygghet och förutsägbarhet när det gäller familjehemsvård, vilket förvaltningen ser som positivt. Betänkandets förslag, att socialnämnden i sina överväganden om vårdens inriktning och utformning ska grunda sig på en bedömning om återförening är möjlig eller inte, är en viktig signal för att en långsiktighet och förutsägbar målsättning för de placerade barnen. Det kan medföra att överflyttning av vårdnaden till familjehemmet sker i högre utsträckning i de fall man bedömer att barnet ska bo kvar i familjehemmet under sin uppväxt.

Betänkande stärker också på flera punkter de placerade barnens behov av att få sin röst hörd, bl.a. genom att barnet ska få en egen socialsekreterare som besöker och har enskilda samtal med barnet. Detta är positivt. Det är dock troligt att det kommer att kräva utökade resurser och att man i vart fall måste se över organisationen inom vissa kommuner. Förvaltningen ställer sig tveksam till att i lag slå fast att barnet ska besökas fyra gånger per år. Det syftar inte till att fokusera på barnets behov eller önskemål. Det finns långa och välfungerande placeringar där dagens krav på besök två gånger per år är fullt adekvat.

Betänkandet betonar även inom detta område att barn som är placerade är ett gemensamt ansvar för olika aktörer såsom skola och hälsovård. Förvaltningen anser också att det är positivt att barns och ungdomars behov av stöd även efter avslutad placering lyfts.

Förvaltningen stödjer förslaget att minska socialnämndens ansvar för s.k. privatplaceringar där föräldrar själva låter barnen bo hos någon i det privata nätverket, utan att det ligger någon social problematik till grund.

Utbildning och kompetens

Förvaltningen anser det mycket förtjänstfullt att utredningen lyfter fram komplexiteten och svårighetsgraden i arbetet med att bedöma, utreda och följa upp de ärenden som är aktuella inom området. Barns och föräldrars behov av rättssäkerhet sätts i fokus. Detta ställer självklart krav på att utredare inom den sociala barnvården har en hög kompetens och naturligtvis socionomexamen i botten. Det är samtidigt viktigt, menar förvaltningen, att möjliggöra för socialtjänsten att det finns en kompetent personal genom att skapa specialistutbildningar och fördjupningsutbildningar.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Karin Rågsjö (v), Abdo Goriya m.fl. (s) och Stefan Nilsson (mp) enligt följande

De förändringar som föreslås kommer att stärka barnperspektivet i det sociala arbetet. BUSS -utredningen pekade på att det fattas 100 miljoner kronor. i Stockholms stad för att kunna garantera en god kvalitet på arbetet med utsatta barn inom socialtjänsten. För att kunna leva upp till de lagförslag som nu presenteras krävs resurser och en socialpolitik med fokus på brukarna, i detta fall barnen.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Roger Mogert (s), Inger Stark (v) och Per Olsson (mp) enligt följande

Reservation mot nämndens beslut till förmån för förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande gjordes av Roger Mogert (s), Inger Stark (v) och Per Olsson (mp) enligt följande

Detta är en viktig lagstiftning. Vi vill i detta sammanhang betona vikten av att personalen i skolan får god utbildning i att ge stöd till unga i behov av sådant, ett område där det ofta brister i dag. Detta är dock en resursfråga och tillräckliga medel måste avsättas för detta.

Ett flertal av de utsatta barn och ungdomar som socialtjänsten har skäl att finna oro för är ofta samma elever som även skolorna har svårt att nå. Vi anser därför att stadens fritidsverksamheter ska vara en part i detta samverkansarbete. Fritidsgårdar etc har inte samma skrämmande myndighetsroll vilket gör att de har mycket att bidra med när det gäller såväl akuta som preventiva situationer. Ett nätverksarbete som fanns naturligt i Stockholm när skolan var organiserade under stadsdelsnämnderna.

Ersättaryttrande gjordes av Helene Törnqvist (c) enligt följande:

Om jag hade varit i beslutande ställning hade jag yrkat bifall till förslaget från (FP), (M) och (KD).

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Jan Wallman m.fl. (s), Kjell Marténg (v) och Ylva Wahlström (mp) enligt följande

Att stadsdelsnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens remissvar på 'Lag om stöd och skydd för barn och unga' samt

att därutöver anföra följande beträffande några viktiga punkter i förvaltningens remissyttrande:

Vård utom hemmet

Barnskyddsutredningen föreslår att barn som är placerade utom hemmet ska ha en egen socialsekreterare som besöker dem minst fyra gånger per år. Här är förvaltningen av annan åsikt. Vi anser däremot att besök fyra gånger per år får anses som ett absolut minimum, även för barn i långvariga och trygga placeringar. Barn utvecklas olika och gemensamt för alla placerade barn är att de har en eller flera separationer bakom sig, som under deras identitetsutveckling kan ställa till problem. En långvarig trygg placering ska kopplas till den relation som placeringen bygger på. Barn har ett annat tidsperspektiv än vuxna och konsulentstödda familjehem har redan i dag täta besök, var fjortonde dag är inte ovanligt.

I övrigt efterlyser vi ökad samverkan mellan kommuner/kommundelar vid utbildning och rekrytering av familjehem. Vi är väl medvetna om vad Stockholms stad erbjuder sina familjehem men anser ändå att det är viktigt att familjehemmen utöver grundutbildning får delta i olika specialistutbildningar som är värdefullt för uppdraget som till exempel kommunikation, handikapp, diagnoser etc.

Vidare bör man för barn placerade i vård utanför hemmet eftersträva en större samverkan mellan BUP, landsting, kommun, skola, habilitering osv. Det haltar högst betänkligt på flera håll idag.

Beträffande utredning av familjehem anser vi att det är av yttersta vikt att familjehemmen utreds före placering fullt ut, förslagsvis enligt Kälvesten. Det räcker inte bara med att utbilda familjehem. Detta för att minska framtida sammanbrott i familjehemmet och för att gallra ut de familjehem som kan visa sig vara olämpliga för uppdraget.

Arbetsgivare har idag tillsammans med försäkringskassan rehabiliteringsansvar för sina anställda men familjehem med uppdrag från kommun får ingen del av det. Lagförslaget säger att barn som flyttar ut från familjehem ska få stöd även efter det att placeringen upphört. Vi vill gärna att även familjehemmen får del av ett sådant stöd när behov föreligger. Det kan vara svårt att göra det praktiskt genomförbart, speciellt för familjehem med uppdrag från flera kommuner/kommundelar då ingen är helt ansvarig

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Håkan Wallén m.fl. (s), Reijo Kittilä (v) och Ingegerd Akselsson Le Duaron (mp) enligt följande

Barnskyddsutredningens lagförslag är i huvudsak mycket väl genomtänkt och lyfter fram barnperspektivet på ett förtjänstfullt sätt.

På vissa punkter föreslår utredningen dock en onödigt detaljerad reglering av kommunernas arbete. Det gäller förslaget att varje barn ska besökas minst fyra gånger per år, vilket även förvaltningen anser inte fokuserar på det enskilda barnets behov. Regleringen av tidsramen för beslut om utredning ska inledas eller inte är väldigt snäv och tar inte hänsyn till omständigheterna i enskilda ärendet. I en del fall kommer man att vara tvungen att fatta beslutet utan tillräckligt underlag. Utredningens förslag att varje kommun ska inrätta särskilda tjänster inskränker också onödigt mycket det kommunala självstyret och möjligheterna att organisera arbetet på bästa sätt utifrån lokala omständigheter.

I utredningen föreslår man att aktiviteter som anordnas av kommunen i förebyggande syfte, t.ex. föräldrautbildningar ska kunna avgiftsbeläggas. All liknande verksamhet som kan förebygga problem i familjer lönar sig många gånger om för kommunen och bör därför vara avgiftsfri. En avgift kan dessutom begränsa möjligheten att delta för familjer med mycket begränsade resurser.